

GRUP **UN NUS**

m. t. sanromà

j. solé

j. cunillera

p. queralt

j. serafini

Presentació

UN NUS es gesta com a grup artístic a Valls l'any 1971 amb el propòsit d'adoptar una pràctica artística afí als moviments artístics contemporanis. En formen part Joan Cunillera (Vila-rodona, 1933), Pere Queralt (Valls, 1927), M. Teresa Sanromà (Valls, 1922), Joan Serafini (Valls, 1931) i Jaume Solé (Valls, 1943).

Va estar actiu entre 1973 i 1984, i es convertí en la iniciativa més important impulsada per artistes de Valls en els anys de la transició democràtica. La principal estratègia va ser la dinàmica de grup, la recerca d'informació i la voluntat de traspasar l'àmbit local. Es relacionà amb el món artístic català i de fora de Catalunya, per treballar "amb concepte, amb llibertat, amb imaginació, amb sensibilitat, amb esperit, fugint de l'anar fent i del seguir camins fressats".

UN NUS exposà com a grup a Santes Creus, Barcelona, Eivissa, Cuenca, Vilanova i la Geltrú, Lleida, Girona, Tarragona, Reus, Valls i Àustria. Varen comptar amb una bona resposta de crítica i públic, com ho demostra l'àmplia bibliografia que s'ha ocupat del seu art.

Compromès socialment, el grup va participar en homenatges, exposicions i iniciatives relacionades amb la divulgació de l'art contemporani, l'afirmació de la cultura catalana, la pressió ciutadana per a l'establiment de la democràcia i la recuperació de la memòria històrica.

Tot aquest ampli bagatge no s'havia estudiat ni presentat en cap exposició ni en cap publicació d'una forma extensa. És per això que el Museu de Valls, conscient de l'importància de l'existència del grup per a la nostra ciutat, ha preparat aquesta exposició que pretén omplir aquest buit.

La mostra no hagués estat possible sense la complicitat dels cinc artistes implicats, als quals els volem agrair la seva disponibilitat i col·laboració. També volem fer un agraïment especial als col·leccionistes que han cedit obra per a l'exposició. Finalment volem agrair l'aportació econòmica de les institucions que donen suport al Museu de Valls en la seva activitat: la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Tarragona i, molt especialment, l'Ajuntament de Valls.

Museu de Valls

KUNSTWERKAUSSTELLUNG
 der Gruppe »UN NUS«
 aus Vall's (Katalonien, Spanien)
 vom 16. bis 22. Juli 1984
 Kunhaus »Seeburg«
 Pörschach

UN NUS
 VALL'S

10

KUNSTWERKAUSSTELLUNG
 der Gruppe »UN NUS«
 aus Vall's (Katalonien, Spanien)
 vom 16. bis 22. Juli 1984
 Kunhaus »Seeburg«
 Pörschach

Malereien, Plastiken und Zeichnungen von
 M. Teresa Carreras, Jaime Solé, Joan Guinies,
 Pere Queralt und Joan Barriol

Öffnungszeiten
 täglich von 10 bis 19 Uhr

Kunstmuseum Pörschach

Geöffnet von
 10 bis 19 Uhr
 bei freier Eintrittspreise

KUNSTWERKAUSSTELLUNG
 der Gruppe »UN NUS«
 aus Vall's (Katalonien, Spanien)
 vom 16. bis 22. Juli 1984
 Kunhaus »Seeburg«
 Pörschach

Malereien, Plastiken und Zeichnungen von
 M. Teresa Carreras, Jaime Solé, Joan Guinies,
 Pere Queralt und Joan Barriol

Öffnungszeiten
 täglich von 10 bis 19 Uhr

Kunstmuseum Pörschach

Geöffnet von
 10 bis 19 Uhr
 bei freier Eintrittspreise

Grup Un Nus

Història i significat

UN NUS neix com a grup artístic l'any 1971 a Valls.

El formen M. Teresa Sanromà (Valls 1922), Joan Serafini (Valls 1931), Jaume Solé (Valls 1943), Joan Cunillera (Vila-rodonà 1933) i Pere Queralt (Valls 1927). Abans de la creació del grup, els artistes havien participat individualment en mostres d'artistes de Valls: les Exposicions de Nadal, les de Tardor i els Premis Rodon Giró. També s'havien sumat a les tasques de promoció del museu i altres activitats organitzades pel pintor Eduard Castells, de qui havien estat deixebles a les activitats que feia com a complement de les classes de dibuix a l'Escola del Treball i a la nova Escola d'Art de la Diputació a l'edifici de Sant Roc.

Els però van voler fer un pas més enllà, separant-se dels inicis en la pintura i escultura influïda per l'esperit noucentista i els corrents de les primeres avantguardes, amb el propòsit d'adoptar una visió més contemporània, reflex dels moviments artístics actius en els setanta. En el seu treball trobarem aspectes de l'informalisme, de l'abstracció geomètrica, la poesia visual, l'abstracció lírica i l'expressionisme. Els artistes d'UN NUS treballaven en equip, no pas fent obres col·lectives, sinó en el sentit de plantejar temes, preparar projectes i comentar conjunta-

ment les obres. Compartien lectures, visites a exposicions i converses amb crítics i artistes. Però cadascú treballava

individualment, mantenint una obra ben diferenciada i personal, tot i que amb un rerefons estètic, ideològic i conceptual afí.

Una aclaridora definició del grup la va fer Olga Xirinacs en un article amb motiu de la darrera exposició de 1984, on deia: "...el grupo vive la dinámica del momento, ecléctica, vertiginosa, contradictoria, ávida, y ofrece al público cinco respuestas críticas, elaboradas hasta obtener un equilibrio depurado. Un NUS tiene dos líneas maestras que lo vertebran: la fidelidad a la tierra y a unos ideales y la autenticidad en la amistad y el método".¹

UN NUS començà la seva difusió des d'una excel·lent cruïlla i aconseguí exposar a Santes Creus, Barcelona, Eivissa, Cuenca, Vilanova i la Geltrú, Lleida, Girona, Tarragona, Reus, Valls i Àustria. Varen comptar amb una bona resposta de crítica i públic, com ho demostra una àmplia

bibliografia en la qual hi consten importants crítics catalans del moment.

Exposaren principalment en institucions culturals d'àmbit social i públic, i menys en galeries comercials.

¹ XIRINACS, Olga, "Diez años de «Un Nus»". *La Vanguardia*. 4/3/1984.

Joan Serafini. *Un Nus*, 1972

El grup UN NUS és la iniciativa més important impulsada per artistes de Valls en els anys de la transició democràtica. Com tantes empreses de l'època, el treball del grup no ha estat historiat a fons. La documentació i la memòria dels seus integrants ha de ser recollida, valorada i preservada com un esdeveniment històric significatiu en el seu context. L'anàlisi de les seves obres mostra un grup d'artistes de tècnica molt professional, que s'esforçaren per aconseguir un bon nivell conceptual i estètic i per ser presents en les inquietuds i recerques del seu temps. La seva principal estratègia va ser la dinàmica de grup, el debat, el suport mutu, la crítica i la recerca d'informació compartida.

L'èxit de la seva empresa va venir justament de la lluita, de la força que els donà l'activitat de grup i la voluntat de traspasar l'àmbit local, relacionant-se amb el món artístic català i de fora de Catalunya. UN NUS es va fer conèixer i respectar en el context artístic de l'època i es va incorporar a iniciatives col·lectives relacionades amb la divulgació de l'art contemporani, amb l'afirmació de la cultura catalana i amb la pressió ciutadana per l'establiment de la democràcia i la recuperació de la memòria històrica.

Context historicoartístic a Catalunya i a Valls

Quan els membres d'UN NUS treballaven com a grup, a Catalunya es vivia una situació de molta eferescència cultural. Durant la dècada dels setanta s'obriren moltes galeries, especialment a Barcelona, que dinamitzaren el mercat i el col·leccionisme, aprofitant la bonança econòmica dels primers anys de la dècada. En aquell moment treballaven diversos sectors d'artistes: els històrics de l'informalisme (Tàpies, Guinovart, Cuixart, Ràfols Casamada); seguidors de corrents pop i neorealistes (Argimon, Torres Monsó, Serra de Rivera, Artigau, Arranz Bravo i Bartolozzi); un grup molt actiu d'artistes conceptuals (Grup de Treball); i alguns seguidors del minimalisme (Hernández Pijuan, Chanco, Llimós, Sergi Aguilar). Hi havia també un sector d'artistes i literats que exploraren l'àmbit de la

poesia experimental (Brossa, Guillem Viladot, Iglesias del Marquet, Jordi Vallès). Entorn el 1970 s'obrien a Barcelona moltes galeries d'art, mentre l'Ajuntament de Barcelona i altres institucions, com ara el Col·legi d'Arquitectes, començaren a dedicar produccions significatives a la difusió de l'art modern i contemporani.

L'art català renovava el llenguatge tot seguint el pas dels moviments europeus i americans, sobreposant-se al panorama desolador que havia generat la repressió cultural i l'exili de molts artistes durant la postguerra. Els artistes s'arregleraven dins el moviment cívic, introduint temàtiques relacionades amb la manca de llibertats o la reivindicació de llur establiment: la justícia, la llibertat, la identitat de Catalunya, els drets humans, la democràcia, eren aspiracions que apareixien directament o com a referons de les metàfores visuals.

A Valls les activitats artístiques de la postguerra havien anat lligades a la discreta presència de Jaume Mercadé, que havia fet de pont entre figures de la cultura barcelonina i alguns intel·lectuals i artistes de Valls. Figura clau és Eduard Castells, que treballà molt per aconseguir la consolidació del Museu de Valls i col·laborà en unes classes de dibuix i pintura a l'Escola del Treball que serviren per a la iniciació tècnica dels més joves, de punt de trobada als artistes de diferents generacions, i donaren com a resultat l'organització o renovació de diverses activitats, especialment les Exposicions de Nadal i les de Tardor.

El grup d'artistes de Valls, que associem a l'Exposició de Nadal i a les tertúlies d'Eduard Castells, es movia entre tendències de la primera avantguarda, expressionisme, postimpressionisme, noucentisme. Sobretot dominava el tema de paisatge i, concretament, del paisatge local, a ben segur per influència de la figura carismàtica de Jaume Mercadé. Amb l'ajuda d'aquest darrer i també a iniciativa d'Eduard Castells passaven per Valls alguns artistes i crítics catalans que mantenien un nivell d'informació i debat actualitzat. Tots plegats feien pressió per consolidar el de-

sitjat Museu d'Art local, per ampliar les seves col·leccions i activitats.

Destaca, en els anys setanta (1972-1977), l'activitat de la Galeria Ars, iniciativa de la ceramista Mercè Módol i el poeta Gabriel Guasch, una galeria d'art que va portar obra de molts artistes forans i va exposar alguns dels més reconeguts de Valls. Va col·laborar amb diferents galeries de Barcelona que li cedien obra i va representar una autèntica porta oberta a la creació. Allí es va organitzar una important exposició de poesia visual catalana el 1973 i una altra el 1976, aquest cop amb la participació d'UN NUS.²

En l'espai veí, a Tarragona, entorn de l'any setanta, les coses es començaven a moure amb la nova Escola d'Art, la creació de l'efímer Grup de Tarragona (Ramon Ferran, Gonzalo Lindín, Pasqual Fort, Luis Moret, Jordi Secall i Mariano Rubio), les activitats de la Galeria Fort, la galeria Xiris i la Llibreria de la Rambla i els inicis del Museu d'Art Modern. A Reus, el Centre de Lectura mantenia la sala d'exposicions que també era seu dels premis de pintura de l'Ajuntament, mentre a nivell privat destacava la galeria Anquin's. La majoria dels artistes de Reus derivaven a Tarragona o Barcelona. En el tombant dels setanta als vuitanta, un ampli grup d'artistes joves iniciaven a Reus i Tarragona una renovació radical de la creació artística.

Trajectòria del grup UN NUS

Constitució d'UN NUS i primera exposició a Santes Creus (1971-73)

La situació artística de Valls no satisfieia els artistes d'UN NUS. Ja no eren joves inexperts quan es van unir en el projecte comú, sinó artistes amb una trajectòria reconeguda dins el nucli artístic local amb anys de treball al darrere (Solé passava de trenta anys i la més gran, M. Teresa Sanromà, tocava els cinquanta). Però no estaven satisfets, tenien inquietuds, se sentien a prop de les noves genera-

² Informació recollida per Antonio Salcedo. *L'art del s. XX a les comarques de Tarragona*. Arola Editors. Tarragona, 2001, p. 190.

Pere Queralt. *El mur de Berlín*, 1971

cions i volien participar del panorama cultural que s'obria a Catalunya. Les exposicions col·lectives locals i la rutina de les classes de dibuix no els conduïen enlloc. Daniel Ventura explica en un article el moment precís en què, segons ell, es genera el grup UN NUS: quan despenjaven la XXV Exposició de Nadal, varen encetar una conversa sobre l'estèril compromís de fer tres o quatre obres cada any i la necessitat d'enfocar un altre nivell de lluita dels artistes. Parlaren de treballar "amb concepte, amb llibertat, amb imaginació, amb sensibilitat, amb esperit, fugint de l'anar fent i del seguir els camins fressats...".³ Això era a finals de l'any emblemàtic de 1968 i malgrat el malestar que els provocava la situació, encara va costar tres anys que cristal·litzés la formació del grup UN NUS.

Els membres del grup sentien la necessitat de provar nous camins, de sortir de l'estret àmbit local i de relacionar-se amb altres artistes i públics. Volien desenvolupar el seu estil i acostar-se als moviments contemporanis. Especulaven amb la possibilitat de dedicar-se més professionalment a l'art, exposar a Barcelona i altres llocs d'Espanya i l'estranger i potser, en un futur, poder arribar a viure de la pintura o l'escultura. Eren unes intencions expressades en les pri-

³ VENTURA, Daniel, "UN NUS". *Revista Cultura*, Valls, febrer, 1984, p. 17.

Joan Cunillera. *Destrució*, 1973

meres reunions, amb innocència, però amb decisió. Tenien consciència que calia un gran esforç i treball per tenir una obra amb la qual poder defensar les seves il·lusions. El fet de crear el grup els donà força per emprendre l'intent.

Començaren trobant-se de manera informal a la sastreteria de Pere Queralt, al Pati. Fins que varen decidir organitzar-se com a grup de debat i fer les trobades setmanals, normalment cada dijous, per parlar exclusivament d'art. La primera la van fer al taller de M. Teresa Sanromà, després al taller de Pere Queralt. La cinquena reunió la van fer a Santes Creus a casa de Cunillera i allí van ser la majoria de les reunions durant els deu anys següents. M. Teresa Sanromà prenia nota de què parlaven i agafaren l'hàbit de fer una petita acta de cada reunió, o de moltes d'elles, principalment d'aquelles en què preniën alguna decisió o acord. Per mitjà d'aquestes actes podem resseguir l'evolució del grup, les seves preocupacions i projectes, els debats, viatges, etc.

Jaume Solé. *Opressió*, 1972

Els primers contactes els havien fet el 1971, aquest és l'any que Daniel Ventura dóna sempre per bo per a la formació del grup, i ells mateixos el citen com a "gènesi" del grup al catàleg de l'exposició de Cuenca. Però la primera acta escrita resumeix la reunió que va tenir lloc el 14 de juny de 1972, a les 10 de la nit, enmig d'una forta tempesta d'estiu que consideraren premonitòria. Aquesta reunió es pot considerar una mena d'acte fundacional. En ella s'escollí el nom d'UN NUS i es definiren les seves intencions descrites en l'acta: "...ens hem reunit per aclarir i actualitzar els nostres conceptes. Ens hem proposat treballar de ferm cercant la síntesi de l'expressió artística fins aconseguir viure l'època actual". En reunions successives es comprometen a portar obres fetes durant la setmana per comentar conjuntament i començaren a parlar de futures exposicions. Es posaren un termini de mig any per tenir material exposable. És molt explícit un comentari escrit en una acta de les primeres reunions: "Estem donant els

primers passos en la pintura d'idees." Els seus objectius eren millorar i actualitzar les tècniques i el llenguatge, però també crear un suport conceptual i ideològic per a les seves obres.

Començaren per participar en alguns concursos, i amb èxit, ja que van ser acceptats. Això els animà i el mes de setembre ja estaven pensant en fer alguna exposició. Després de temptejar algunes possibilitats a Barcelona i veient les dificultats d'accedir a una galeria important, decidiren fer el primer pas i fer una exposició a Santes Creus.

Van preparar l'exposició minuciosament, comentant les obres prèviament i preparant un catàleg molt elaborat amb les presentacions de Davensol (Daniel Ventura) i de Cèsar Martinell. La van fer del 15 al 30 d'abril de 1973, durant la Setmana Santa, quan pel monestir passa un gran nombre de turistes. Si bé accedien a començar a casa, seguien buscant el públic de fora. Van preparar una enquesta per als visitants, cosa que va fer que molts entaulessin converses amb ells, i van aconseguir que per poder respondre l'enquesta, el públic es dedicés a mirar amb atenció les obres i a discutir sobre les mateixes.

En el catàleg d'aquesta primera exposició inscrivien, a manera de manifest, unes idees que es convertiren l'ensenyament del grup i que anirien repetint en documents i entrevistes:

"una necessitat – ésser d'avui – inquietud viva – comunicació – deixar constància"

Sentències que Daniel Ventura interpretà i completà: "necessitat d'una evolució, voler ésser d'avui, sentir unes inquietuds, establir comunicació amb els altres homes i deixar constància del seu pas".⁴

Per sortir dels temes convencionals i de la inèrcia del ja fet, van decidir evitar el paisatge i afirmar la voluntat que les obres a exposar fossin pintures i escultures d'estil modern i amb continguts. Serafini va fer una peça a ma-

M. Teresa Sanromà. *Sense títol*, 1973

nera de logotip del grup, en forma de nus de fusta tallada i també va presentar les primeres peces abstractes, una de fusta amb una composició de creus, al·legòrica al lloc de l'exposició; les altres eren figures humanes estilitzades i experiències amb materials i formes expressionistes de caire orgànic. M. Teresa Sanromà presentà obres coloristes, en un estil de simplificació i abstracció, proper a la il·lustració gràfica, de caire dibuixístic i al·legòric. Queralt aportava unes composicions on combinava formes geomètriques i abstractes amb imatges sintètiques i signes gràfics, en unes composicions que es podrien associar a l'abstracció de Torres García. Cunillera va iniciar aquesta etapa amb pintures abstractes de gest i signe. Jaume Solé ja va mostrar les seves preferències per la recerca de tècniques i materials, quan s'apropava a l'abstracció informal i introduïa elements decoratius populars repetits en

⁴VENTURA, Daniel, *Op. cit.*

sanefes. Com observa Antonio Salcedo: "La mostra fou una autèntica revelació. Les obres que exhibien trencaven amb tot el que s'havia fet a Valls, passaven a convertir-se en un grup d'artistes abstractes, preocupats per una obra fonamentalment de recerca."⁵

Les obres tenien, en general, un rerefons de significat social, humanístic. Ho indiquen les mans obertes de M. Teresa Sanromà, els caps plens de xifres i signes de Pere Queralt, el mateix símbol del Nus que triaren com a distintiu comú. Hi havia en el grup una voluntat de renovar llenguatges i de trobar camins personals, junt a la intenció d'arrecerar-se a un art solidari, progressista, partidari de la justícia social i de la llibertat. Uns valors pels quals clamava gran part de la societat catalana en uns temps que empenyien cap a un gran canvi.

A l'exposició de Santes Creus van aconseguir èxit de públic, van vendre algunes obres i van tenir molt de ressò a la premsa, una foto gran a *La Vanguardia* i fins i tot una pàgina sencera a tot color a *El Correo Catalán*, amb un article de Francesc Xavier Valls que va valorar l'experiència innovadora de posar art contemporani en un monestir gòtic.

Sortida a Barcelona. Relació amb el món artístic català (1973-74)

L'èxit de la primera exposició els va animar a treballar, continuar les reunions i a tornar a pensar en exposar a Barcelona. Van buscar els seus contactes a la capital, persones ben situades en l'àmbit cultural: la família Català-Roca, Francesc Xavier Valls, Josep Artigal i Cèsar Martinell. També es van servir de les relacions de Gabriel Guasch, el qual els féu unes targetes de recoma-

nació de cara a visitar galeries. Van procurar ampliar les coneixences, visitant exposicions, galeries d'art i persones que els poguessin aconsellar. Una visita a Alexandre Cirici commou profundament el grup. Alexandre Cirici els va fer una autèntica classe d'art contemporani, s'interessà

seriosament pel seu treball, els aconsellà i animà en l'aventura que havien iniciat. Principalment els infon la idea del moviment internacional de l'art, del desplaçament dels centres internacionals d'influència i de la consegüent desaparició de les característiques o escoles locals.

Per l'exposició de Santes Creus havia passat un directiu de l'Ateneu Barcelonès, el Sr. Boreu, el qual els va deixar una nota oferint-los la sala d'exposicions. Van aprofitar l'avinentesa i, ajudats per M. Àurea i Pere Català, que tenien relacions amb persones de l'Ateneu, van gestionar l'exposició que es va fer el gener de 1974. Nou mesos de treball, gestions i projectes va costar l'exposició, però la situació i el nivell del grup havia canviat. Tenien més consciència de la realitat artística catalana i la seva obra personal havia evolucionat, s'anava definint el camí personal i el del grup.

Entre les activitats d'aquesta etapa, van anar un temps a l'Escola d'Art de Tarragona amb Ramon Ferran per aprendre tècniques de gravat i van editar una carpeta amb una col·lecció de serigrafies

que van presentar a l'exposició.

Tal com havien fet per la primera, prepararen a consciència la segona mostra, van discutir sobre les obres, van treballar per tenir prou material i van elaborar meticulosament el catàleg. Volien una firma important que els presentés, van fer una llista de candidats i després de descartar Enric Jardí, a qui no van poder accedir, van fer

Joan Serafí. *Al·legoria a Santes Creus*, 1973

⁵ SALCEDO, Antonio, *Op. cit.*, p. 192.

Maria Teresa Sanromà. *Sense títol*, 1974

les gestions per conèixer Xavier Rubert de Ventós. En aquells anys havia tingut molt impacte una obra d'aquest filòsof, la *Teoria de la sensibilitat*. Els artistes d'UN NUS havien llegit i comentat el llibre en les seves reunions i van decidir que era la persona que més els interessava. En una rocambolesca aventura, a partir de la llista de telèfons van localitzar el pare, advocat del mateix nom, i a través d'ell i de la mare, van aconseguir parlar amb l'escriptor. Aquest els va rebre i escoltar, s'interessà per tenir fotografies i documentació i els va prometre que faria la presentació. Finalment, un entrebanc personal, un viatge imprevist, ho va impedir.

Entre els contactes establerts de cara a aconseguir algú que els avalés per a l'Exposició de Barcelona, van

anar a veure el pintor Antoni Tàpies. Amb el nom dels Català-Roca com a presentació, Tàpies els va rebre durant una hora a la seva casa-taller del carrer Saragossa. Els va parlar de les seves opinions artístiques i va escoltar els seus propòsits de grup. A ells els va impressionar l'actuació solemne de Tàpies i la col·lecció d'obres d'art que tenia penjades a casa seva.

Aquestes anècdotes parlen de l'actitud alhora agosarada i ingènua dels artistes. Actuaven obertament, tenien ganes de fer conèixer la seva obra, confiaven en el seu treball perquè hi posaven tota la il·lusió i esforç. Afrontaven obertament objectius que els atreïen i anaven a conèixer persones, galeries o institucions del seu interès, on es presentaven amb tota naturalitat. Evidentment hi havia nega-

Pere Queralt. *El dictador*, c. 1974

tives, gestions fallides que no els desanimaven. Si una cosa fallava, anaven cap a una altra. La bona fe i l'entusiasme els van obrir portes. La dedicació al treball i l'esforç que havien fet per posar-se al dia i per sortir de la rutina local era la carta de presentació més eficaç. En uns pocs anys d'activitat del grup, tots ells havien evolucionat, connectaven amb l'estètica del seu temps i compartien la temàtica de compromís social que el moment històric propiciava.

Finalment els van fer la presentació del catàleg per a l'Ateneu Barcelonès, Evangelista Vilanova, monjo de Montserrat, escriptor de *Serra d'Or* i durant un temps director de la revista d'art *Batik*. Havien llegit alguns articles seus que els havien interessat i el van anar a visitar a Montserrat, introduïts per Josep Artigal. També escriví

Pere Queralt. *Limitats*, 1974

per al catàleg el seu amic i crític de capçalera Daniel Ventura, a qui trobarem signant els escrits d'art com Daven-sol. Incloueren un poema de Pere Català i un fragment de la presentació que els havia fet Cèsar Martinell per al catàleg de Santes Creus.

Novament el catàleg fou dissenyat per Pere Queralt, que mostrà una sensibilitat molt actual en el disseny. Com per als altres catàlegs del grup, escollia bons materials però de caràcter auster, amb certa influència de l'art pobre. Queralt combinava papers, cartrons de colors diferents, incloïa un treball tipogràfic modern, proper als treballs de poesia visual, buscava formats i presentacions originals per donar una imatge moderna i interessant. Segurament el treball realitzat en el disseny d'aquests

Joan Cunillera. *Cal una finestra*, 1973

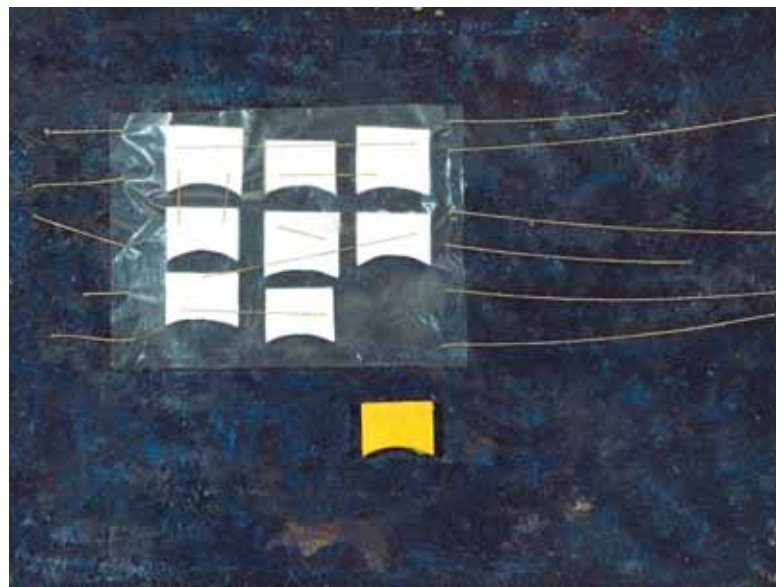
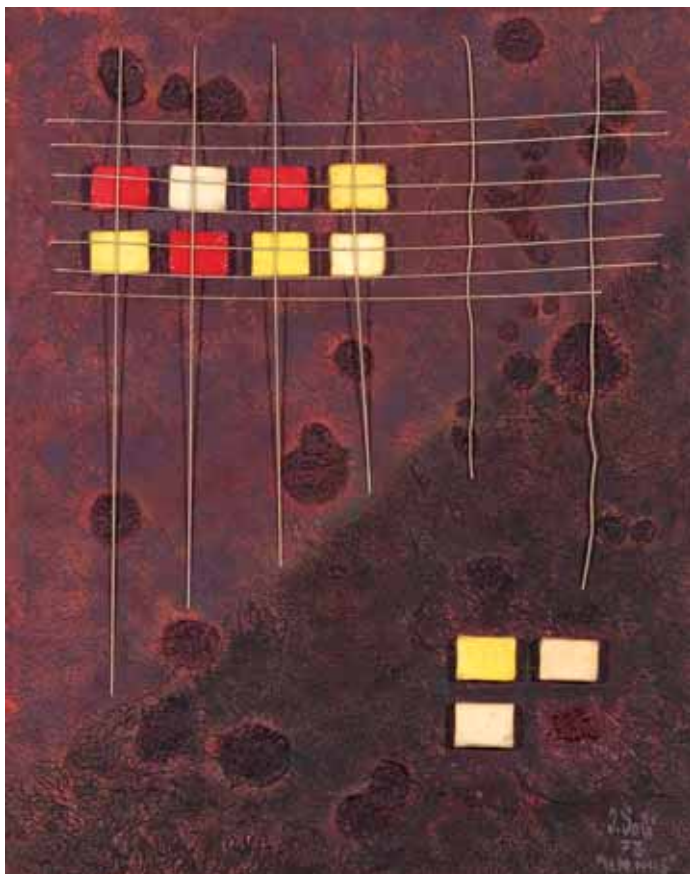
catàlegs va ser un element important en la creació de la imatge del grup i en el coneixement i respecte guanyat per UN NUS dins els cercles artístics professionals.

També amb motiu de l'exposició van presentar la carpeta de serigrafies citada abans, amb una obra de cada artista. Destinada a una difusió i comercialització més fàcil que les obres originals.

Quan va arribar el moment de l'exposició, el gener de 1974, es van abocar en el muntatge, van ocupar espais del vestíbul i del pati d'entrada a l'Ateneu. Tots els comentaris destaquen la instal·lació poc convencional de les obres. Van trucar totes les portes que coneixien i van fer una àmplia promoció, amb el resultat que a la inauguració van coincidir gairebé tots els crítics de la premsa de Barcelona. L'exposició va ser molt visitada i comentada i també van aconseguir vendre algunes obres. La mostra

els va permetre conèixer diferents artistes de Barcelona i comentar amb ells la situació de l'art i les dificultats per obrir-se camí professionalment. La sorpresa pels membres d'UN NUS va ser el pensament existencial, pessimista i negatiu de molts d'aquests artistes que van conèixer. Per a ells la seva aventura era esperançadora, eren optimistes, gaudien de l'amistat entre el grup, de les noves relacions i del panorama de coneixements i experiències que se'ls oferia.

Referent a l'obra exposada, tots van fer un pas, avançant cap a una definició personal, perfeccionant la seva tècnica i depurant el llenguatge. Cunillera presentà unes obres de forta textura, composicions abstractes de colors forts i elements simbòlics. Destaca una obra que serà l'origen de la producció futura, la pintura titulada *Cal una finestra*: un gran mur de rajoles vermelles, molt ben imitades amb pasta de relleu sobre la qual dibuixà un quadrat amb una línia blanca. La idea del mur es repetiria després amb grisos, afegint lletres i signes, i es convertí en la idea central d'un treball molt personal i original. Pere Queralt

Jaume Solé. *Marginat núm. 1*, 1973

Jaume Solé. *Marginat núm. 2*, 1973

presenta per primer cop les pintures amb el tema de les siluetes humanes que seran el principal motiu durant una llarga etapa. Jaume Solé aportà les seves experimentacions amb materials diversos i tècniques de *collage*, fent aparèixer els lligats amb cordills i la superposició de materials industrials com plàstics de diferents característiques que situa sobre fons de pintura de fort relleu. Teresa Sanromà presentà pintures sobre tela amb incorporació de relleus fets amb pasta de fusta, pintats amb colors molt matisats, foscos però delicats i càlids. Les siluetes humanes molt simplificades i els elements com el vent, l'aigua, la terra apareixen simbolitzats. Serafini presentava escultures de pedra, fusta i ferro. En unes, especialment les de pedra, treballava la simplificació en forma d'onades, en altres s'acostà a les estructures geomètriques triangulars que l'encaminaren a obres futures, des de l'interès pel dinamisme i les sensacions de moviment.

A l'Exposició de Barcelona van conèixer Francesc Estrada Saladrich i la seva fundació d'art. Els va comprar algunes peces, va fer un important encàrrec a Serafini (una escultura de pedra de gran format per al seu jardí-museu de Bellaterra) i, més tard, els convidà a participar a la seva col·lecció d'autoretrats d'artistes. A l'Ateneu, Jordi Vallès els va presentar Francesc Miralles, que a partir de llavors seguiria atentament tota la trajectòria del grup. L'exposició els va ser gratificant i van sortir-ne amb la decisió de millorar i definir el seu treball. Tenien més

coneixences entre crítics i artistes, més perspectiva sobre el món artístic català i més confiança en ells mateixos.

Continuaren les reunions, habitualment a Santes Creus, a casa de Cunillera, i la producció d'obra que comentaven col·lectivament. Durant aquesta època celebraren la inauguració de nous tallers individuals. Això ens parla de més compromís i de la seriositat del treball que requeria espais de treball millor preparats.

Els mesos següents a l'exposició i durant un parell d'anys van participar en diferents concursos: Artesport a Bilbao, el concurs de les escultures per a Autopistes del Mediterrani, la Biennial de Pontevedra, el Premi de Pintura de Pollença, els Premis de la Diputació de Tarragona i, molt especialment, el Premi de Dibuix Joan Miró. En aquest premi van participar a partir de 1974 i fins el 1980.

El 1973 havien visitat l'exposició del Premi i els havia impressionat. Segons relaten a les actes "ens va ser la clau que ens

empenyé a més llibertat".

La participació i la selecció (de part o de tot el grup, segons quines edicions) els va servir per confrontar el seu treball amb altres artistes catalans de prestigi i la visita en grup i comentada a fons els ajudà a definir el camí que volien per al seu treball. En les inauguracions van conèixer alguns artistes i van reforçar el seu cercle de relacions.

Joan Serafini. *Convivència*, 1973